

d'altres llengües o de creació personal. Aquesta interpretació s'aparta, doncs, parcialment, de les de Murrell i A. Alonso.

L'obra del Sr. Lázaro és de la màxima utilitat per al coneixement del segle XVIII a Espanya, no solament des d'un punt de vista lingüístic, sinó des d'una perspectiva més general. Hom treu la impressió que aquest segle sovint tan bescantat mereix l'atenció sollicita que li ha dedicat l'autor, del qual remaquem, per altra banda, el bell estil i la claredat expositiva, que contribueixen a l'interès amb què hom llegeix l'obra.

Josep ROCA i PONS

EMILIO ALARCOS LLORACH: *Gramática estructural (según la Escuela de Copenhague y con especial atención a la lengua española)*. Madrid, Editorial Gredos, 1951, 126 pàgs. (BRH, III/1.)

El Sr. Emilio Alarcos, bon coneixedor de les teories de la moderna lingüística i a la vegada autor d'importants treballs filològics castellans, ha fet en aquest llibre una exposició clara i completa de les idees fonamentals de l'estructuralisme lingüístic de Copenhaguen i, encara més, ha assajat una interessant adaptació a la llengua castellana d'aquesta teoria, especialment en el que afecta el verb.

L'autor té en compte, sobretot, les obres i els treballs del gran lingüista danès L. Hjelmslev, figura principal de l'escola de Copenhaguen, i, quant al verb, l'obra de Jens Holt *Etudes d'aspect* («Acta Jutlandica», XV/2, 1943).

Les idees essencials de Hjelmslev són exposades en una obra fonamental, escrita en danès per l'illustre lingüista, de la qual ha parlat A. Martinet (*Au sujet des Fondements de la théorie linguistique de Louis Hjelmslev*, BSLP, XLII (1942-45), 19-42). Anteriorment a l'aparició d'aquesta obra, el mateix autor havia ja publicat nombrosos treballs i estudis parcials, dels quals el treball que comentem ens ofereix un índex. En el primer capítol, «De la gramàtica normativa a la gramàtica estructural», el Sr. Alarcos recorda que quan hom cercà un fonament teòric al llenguatge, resultà una gramàtica lògica, posició errònia que contenia, però, una part de raó, puix que pressuposava una consideració sincrònica o estàtica dels fenòmens idiomàtics i una afirmació d'una constant a través de les múltiples variacions lingüístiques. Vingué, després, l'anomenada gramàtica històrica, la qual, com l'anterior, representa una lingüística *transcendent*. Mancava la lingüística *immanent*, que és el que aconseguí Saussure, segons el qual la veritable gramàtica és sincrònica. Posteriorment hom ha profunditzat en les idees de Saussure i ha assajat d'explicar l'estructura i el funcionament dels sistemes que constitueixen les llengües, la qual cosa ha portat a la fundació d'una *pancronia* o *metacronia* en què s'exposen les lleis generals de les dites estructures i funcionaments. El contingut del segon capítol es pot deduir pel seu títol, «La llengua, sistema de signes». El sistema està constituït per una sèrie d'unitats organitzades, entre les quals es dona una clara interdependència. Cal partir de la distinció de Saussure entre *signifiant* i *significat*, l'associació dels quals dona per resultat el signe. També hom pot dir que aquest és l'associació d'una *forma d'expressió* i una *forma de contingut*. La descripció i anàlisi de la llengua

ha de reunir les condicions de les de qualsevol objecte científic i s'ha de seguir un mètode deductiu a partir del *text*. Aquesta teoria es basa en premisses de valor general i «prediu possibilitats», però no diu res sobre llur realització. Per altra banda, al costat del *text* o *decurs* cal tenir en compte el *sistema* o *llengua*. Hom parteix d'un sistema de definicions. És ben palès, doncs, el caràcter formal. La llengua es presenta en sèries de connexions (Saussure ja deia que la llengua és un sistema de *rappports*).

L'anàlisi consisteix a registrar certes dependències o línies de connexió entre determinats termes, els quals existeixen, precisament, a causa d'aquestes dependències.

Seria impropï d'aquest comentari d'intentar un resum del contingut del llibre a partir d'ací, puix que aquest és extraordinàriament dens i amb una nomenclatura nova.

Precisament, i malgrat la claredat i precisió amb què el Sr. Alarcos exposa els fonaments de la *glossemàtica*, com l'anomena Hjelmslev, l'exposició es ressent de la densitat alludida i la lectura ha de fer-se inevitablement difícil per al lector no familiaritzat amb la nova teoria. Potser hauria estat preferible una exposició menys completa i més insistent en les idees més importants, o bé, si hom no volia fer aquesta supressió, allargar el text, especialment en el tercer capítol. Altrament, els quadres sinòptics que trobem al final d'alguns capítols compensen, en part, les dificultats indicades.

Amb tot, és forçós de referir-nos a alguns conceptes fonamentals. Així, per exemple, la distinció entre el *pla pleremàtic*, o pla del contingut, i el *pla cenemàtic*, o pla de l'expressió. Cada pla és una categoria de dos membres, anomenats *espècies*: *constituents* i *exponents*. En el primer pla són exponents els *morfemes* («persona», «aspecte», «temps», etc.), i en el segon, els *prosodemes* («accent», «entonació», etc.). En el pla pleremàtic són constituents els *pleremes* («arrels», «derivatius»), i en el cenemàtic, els *cenemes* («vocals», «consonants»). La unitat que comprèn, en la cadena, constituents i exponents, s'anomena *sintagma*, en el qual distingim la *base* i la *característica*.

L'estudi de totes les funcions i magnituds de la llengua és la *glossemàtica* (lingüística), que consta d'una part que es refereix al contingut, o *pleremàtica*, i d'una altra que tracta de l'expressió o *cenemàtica*. La primera se subdivideix en *morfèmica* i *plerèmica*, i la segona, en *cenèmica* i *prosodèmica*, d'acord amb les idees exposades abans.

Un estudi detallat de la *pleremàtica*, dels morfemes i dels pleremes, és objecte dels capítols iv, v i vi, respectivament.

El capítol final és un estudi especial dedicat al verb espanyol. Cal tenir en compte que els morfemes poden ésser *extensos* i *intensos*. Els primers caracteritzen frases senceres (persona, aspecte, temps); els altres, categories, com el cas, la comparació, el nombre. Els morfemes extensos són, doncs, propis del verb. A partir d'ací el Sr. Alarcos examina els anomenats *accidents* del verb espanyol. Parla primerament de la veu o diàtesi i arriba a la conclusió que, a causa de no haver-hi una diferència formal entre les frases passives i les copulatives, és dubtosa l'existència d'una veu passiva en castellà — la qual cosa s'esdevé, també, és clar, en les altres llengües romàniques —. Bé que no és oportú d'assajar ací una crítica de l'estructuralisme danès, em sembla que la interpretació purament formalista de la llengua no és suficient. Diu W. Haas, en referir-se a la crítica de la doctrina de Hjelmslev feta per Martinet — que hem citat en començar aquest comentari —: «he doubts the possibility of

defining the *units* occurring in those relationships, merely by their mutual relations». I a continuació afegeix: «... extralingual presuppositions are required» («Actes du Sixième Congrès International des Linguistes», París 1949, pàg. 155). Per a nosaltres, no solament sembla evident l'existència d'una veu passiva, sinó que, des d'un punt de vista no formal, naturalment, creiem que pot parlar-se, amb relació a les llengües romàniques, d'un valor mitjà, d'acord amb la definició de Gamillscheg, seguit, entre altres, per Reichenkron, i àdhuc d'un estatiu, a què es refereix també l'investigador citat darrerament.

L'infinitiu, el gerundi i el participi es distingeixen de les altres «formes simples» perquè poden portar morfemes intensos i manquen, en canvi, en l'expressió, de la possibilitat d'unir-se amb morfemes extensos, si més no amb els de persona, temps i mode.

El mode és un morfema extens el contingut del qual es basa en els contrastes *no realització* / *realització* i *realització desitjada* / *negació de realització desitjada*.

El temps o la perspectiva es basa en els contrastes *remot* / *irremot* i *prospectiu* / *improspectiu*.

L'aspecte es basa en el contrast entre la indicació de la fi del procés i la manca d'aquesta indicació. La diferència entre imperfet i perfet simple és aspectual, per exemple.

La qüestió de la relació aspectual entre les formes simples i compostes, basada en l'aspecte terminatiu de les darreres, no queda gaire clara. El Sr. Alarcos diu en el § 116, pàg. 122: «Pero si dijimos que ciertas formas simples, el llamado *perfecto simple* (canté), indicaban ya el aspecto terminativo, ¿cómo tienen también una forma compuesta correspondiente?» L'autor recorda, llavors, la distinció que fa Holt entre *aspecte flexional* (que es refereix al terme real del procés) i *aspecte sintagmàtic* (que ho fa al terme virtual del procés), que afectaria les formes compostes, i afegeix: «Puede aceptarse su opinión». Per altra banda, hi ha, encara, les formes perifràstiques alienes a la conjugació normal — amb *estar*, *tener*, etc. —, en les quals és fonamental la noció d'aspecte.

Malgrat les observacions que ens hem atrevit a expressar, cal reconèixer la intel·ligent adaptació, plena d'encerts en multitud d'aspectes a què no hem pogut referir-nos, que ha sabut fer el Sr. Alarcos de les idees estructuralistes a la llengua castellana. També cal posar en relleu la innegable transcendència d'aquestes idees, que constitueixen un perfeccionament de la posició de Saussure. Cal relacionar el formalisme de Hjelmslev i els del seu grup amb altres corrents ideològics moderns, però tot això, naturalment, ens portaria massa lluny. Ací no ens resta més que felicitar el Sr. Alarcos per la seva valuosíssima aportació dins aquest sector tan important de la lingüística moderna.

Josep ROCA i PONS